

ภาคผนวก ก

ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ (ตรี) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมวางระเบียบมหาเถรสมาคม ไว้ดังต่อไปนี้ *

ข้อ ๑ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า “ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖”

ข้อ ๒ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘

ให้บรรดาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งได้ตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ให้คงเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตามระเบียบมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔ ในระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” หมายถึง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแห่งราชอาณาจักรซึ่งมีวัดตั้งอยู่

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชนตามหัวข้ออบรม ดังนี้

- (๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม
- (๒) สุขภาพและอนามัย
- (๓) สัมมาชีพ
- (๔) สันติสุข
- (๕) ศึกษาสงเคราะห์
- (๖) สาธารณสงเคราะห์

* หน่วยอบรมประชาชนประจำอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่, คู่มือการปฏิบัติงาน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล : ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, หน้า ๑๗.

(๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม

(๘) สามัคคีธรรม

ข้อ ๕ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ประกอบด้วยกรรมกรดังต่อไปนี้

(๑) กรรมกรโดยตำแหน่ง

ก. ประธานกรรมการ ได้แก่เจ้าอาวาสแห่งวัดที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้นในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ามีรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปเดียวให้ประธานกรรมการมอบหมายให้รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปนั้นปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้ามีรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตหลายรูป ให้ประธานกรรมการมอบหมายให้รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้าประธานกรรมการมิได้มอบหมาย ให้รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตเลือกกันเองขึ้นปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการ เว้นแต่ในกรณีที่มิมีรองประธานฝ่ายบรรพชิตรูปเดียว ให้รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปนั้นปฏิบัติหน้าที่แทน

ข. รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต ได้แก่เจ้าอาวาสวัดอื่นทุกวัดในตำบลนั้น เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าอาวาสวัดอื่นนั้นดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่เจ้าคณะตำบลขึ้นไป ให้มอบหมายแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในวัดของตนเป็นรองประธานกรรมการในฐานะเจ้าอาวาสด้วย

ถ้าในตำบลนั้นมีวัดตั้งหน่วยอบรมเพียงวัดเดียว ให้เจ้าอาวาสเลือกภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในวัดนั้นเป็นรองประธานกรรมการ ถ้าเจ้าคณะตำบลในตำบลนั้นมีได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนหรืออยู่ที่วัดอื่น ให้เจ้าคณะตำบลเข้าร่วมประชุมในฐานะที่ปรึกษา

ค. รองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ได้แก่กำนันในตำบลนั้น ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในตำบลนั้น ถ้าตำบลนั้นอยู่ในเขตเทศบาลให้มีผู้แทนเทศบาลเป็นรองประธานฝ่ายคฤหัสถ์

ง. กรรมกร ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และแพทย์ประจำตำบลในตำบลนั้น

กรรมกรโดยตำแหน่ง ให้เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้แจ้งให้ทราบ

(๒) กรรมกรโดยแต่งตั้ง ได้แก่กรรมกรซึ่งที่ประชุมกรรมการโดยตำแหน่งคัดเลือกจากคฤหัสถ์ซึ่งเป็นทายาททายิกา ครู โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิในตำบลนั้น มีจำนวนไม่ต่ำกว่าห้าคน และไม่เกินเก้าคน เสนอเจ้าคณะอำเภอเพื่อแต่งตั้ง

ให้คณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น แต่งตั้งเลขานุการขึ้นรูปหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่การเลขานุการและถ้าเป็นการสมควรจะแต่งตั้งบรรพชิตหรือคฤหัสถ์เป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

ข้อ ๖ กรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในข้อ ๕ (๒) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ดำรงตำแหน่งครบ ๔ ปี

กรรมการผู้พ้นจากตำแหน่งตามความใน (๓) ข้างต้น อาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

ข้อ ๗ การประชุมคณะกรรมการตามความในข้อ ๕ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม

การลงมติข้อปรึกษาในที่ประชุมคณะกรรมการตามความในวรรคต้นให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีเสียงเท่ากันให้ประธานที่ประชุมสั่งระงับเรื่องไว้ก่อน

การประชุมโดยปกติของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น ให้คณะกรรมการกำหนดขึ้นตามที่เห็นสมควร ส่วนการประชุมพิเศษ จะให้มีขึ้นเป็นครั้งคราวตามความจำเป็นก็ได้

ข้อ ๘ คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เรียกชื่อย่อว่า “คณะกรรมการ อ.ป.ต.” มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๑) จัดการอบรมประชาชนตามวัตถุประสงค์และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมนี้และตามแนวการอบรมซึ่งคณะกรรมการการอบรมประชาชนกลางจะได้กำหนดขึ้นโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

(๒) ปฏิบัติการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในตำบลนั้นตามกำลังและความสามารถ

(๓) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน และฝ่ายธุรการอื่นๆ กำหนดวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและเป็นการสมควรจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นเพื่อมอบหมายให้พิจารณาหรือดำเนินการใดๆก็ได้

(๔) จัดการดูแล และรักษาทรัพย์สินของหน่วยอบรมให้เป็นไปด้วยดี

(๕) เสนอความเห็น หรือข้อขัดข้องต่อคณะกรรมการอำนวยการอบรม และปฏิบัติการตามคำแนะนำชี้แจงของคณะกรรมการอำนวยการหรือผู้อำนวยการอบรมแล้วแต่กรณี

(๖) ติดต่อประสานงาน และขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง เพื่อให้การอบรมประชาชนดำเนินไปโดยสะดวกและเรียบร้อย

(๗) เสนอรายการกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วในรอบปีต่อคณะกรรมการอำนวยการและผู้อำนวยการอบรมตามลำดับ จนถึงคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

นอกจากกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้มีหน้าที่จัดตั้งห้องสมุดและเกสท์สถานประจำตำบลอีกส่วนหนึ่ง ตามวิธีการที่จะได้กำหนดขึ้น

ข้อ ๕ การประชุมอบรมประชาชนตามวัตถุประสงค์ในข้อ ๔ จะดำเนินการโดยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้ ตามสมควรแก่กรณี คือ

(๑) การอบรมทั่วไปได้แก่การประชุมประชาชนทั่วไปในตำบลนั้น โดยเชิญวิทยากรมาอธิบายชี้แจงแนะนำในทางวิชาการและการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งของหน่วยอบรม

(๒) การอบรมเฉพาะกรณี ได้แก่การประชุมประชาชนเพียงบางส่วนเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนส่วนนั้นๆ โดยวิธีการชี้แจงแนะนำซ่อมความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ

(๓) การอบรมเฉพาะบุคคล ได้แก่การจัดให้บุคคลมาพบปะสังสรรค์ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือชี้แจงแนะนำซ่อมความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับบุคคลนั้น

การประชุมอบรมตามวิธีการใน (๑) โดยปกติให้มีการประชุม เดือนละ ๑ ครั้ง ในกรณีจำเป็นคณะกรรมการจะงดการประชุม หรือจะจัดให้มีการประชุมพิเศษก็ได้

ส่วนการประชุมอบรมตามวิธีการใน (๒) และ (๓) ให้ดำเนินการตามสมควรแก่กรณีที่เกิดขึ้น

ข้อ ๑๐ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอยู่ในความอำนวยการของคณะกรรมการอำนวยการและผู้อำนวยการ ตามลำดับดังนี้

(๑) คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำอำเภอ เรียกชื่อย่อว่า “คณะกรรมการ อ.ป.อ.” ประกอบด้วย

ก. กรรมการเจ้าหน้าที่โดยตำแหน่ง ได้แก่เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะสังักัดเป็นประธาน รองเจ้าคณะอำเภอเป็นรองประธานและเจ้าคณะตำบลทุกตำบลในเขตอำเภอนั้นเป็นกรรมการ

ในกรณีที่ไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในเขตนั้นเป็นรองประธานกรรมการ

ข. กรรมการที่ปรึกษา ได้แก่ นายอำเภอที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้นตั้งอยู่และเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอมีจำนวนไม่ต่ำกว่าสามคน และไม่เกินห้าคน ตามที่นายอำเภอพิจารณาเลือกให้เข้าร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษา

(๒) คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำจังหวัด เรียกชื่อย่อว่า “คณะกรรมการ อ.ป.จ.” ประกอบด้วย

ก. กรรมการเจ้าหน้าที่โดยตำแหน่ง ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังฆคตเป็นประธาน รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นรองประธาน และเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอในเขตจังหวัดนั้นเป็นกรรมการ

ในกรณีที่ไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเลือกเจ้าคณะอำเภอในเขตจังหวัดนั้นเป็นรองประธานกรรมการ

ข. กรรมการที่ปรึกษา ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้นตั้งอยู่ และเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัดนั้นมีจำนวนไม่ต่ำกว่าสามคน และไม่เกินห้า คน ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาคัดเลือกให้เข้าร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษา

(๓) เจ้าคณะภาคเจ้าสังฆคต เป็นผู้อำนวยการอบรมประชาชนประจำภาคโดยตำแหน่ง

(๔) คณะกรรมการอบรมประชาชนกลาง เรียกชื่อย่อว่า “คณะกรรมการ อ.ป.ก.” ประกอบด้วยประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินห้ารูป ตามที่มหาเถรสมาคมจะได้แต่งตั้งขึ้นกับเจ้าคณะใหญ่ทุกหนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง นอกจากนี้มหาเถรสมาคมจะได้เชิญผู้แทนกระทรวงทบวงกรม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยอบรมตามที่เห็นสมควรเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย

ให้คณะกรรมการตาม (๑) (๒) และ (๔) แต่งตั้งเลขานุการขึ้นรูปหนึ่งเพื่อทำหน้าที่เลขานุการ ถ้าเป็นการสมควรจะแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการอีกรูปหนึ่งหรือหลายรูปก็ได้

ข้อ ๑๑ การประชุมคณะกรรมการตามความในข้อ ๑๐ (๑) และ (๒) ต้องมีคณะกรรมการเจ้าหน้าที่มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการเจ้าหน้าที่ทั้งหมด และต้องมีกรรมการที่ปรึกษาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งคน จึงเป็นองค์ประชุม

การลงมติข้อปรึกษาในที่ประชุมคณะกรรมการดังกล่าวในวรรคต้นให้นำความในข้อ ๗ วรรค ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การประชุมคณะกรรมการตามความในข้อนี้ให้คณะกรรมการกำหนดตามควรแก่กรณี

ข้อ ๑๒ การประชุมและการลงมติ ข้อปรึกษาในที่ประชุมคณะกรรมการ อ.ป.ก. ให้นำความในข้อ ๗ วรรค ๑ และวรรค ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓ การฟื้นตำแหน่งของกรรมการ อ.ป.ก. ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในข้อ ๑๐ (๔) ให้นำความในข้อ ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๔ คณะกรรมการอำนวยการ และผู้อำนวยการอบรมประชาชนประจำตำบล ตามความในข้อ ๑๐ แต่ละชั้น มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) ควบคุมและส่งเสริมการอบรมประชาชนให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคมนี้

(๒) แก้ไขข้อขัดข้องเกี่ยวกับกิจการ ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๓) ตรวจตราชี้แจง แนะนำเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอบรมประชาชน ประจำตำบลให้ปฏิบัติหน้าที่โดยเรียบร้อย

ข้อ ๑๕ ในอำเภอหนึ่ง เมื่อคณะกรรมการ อ.ป.อ. มีความประสงค์ตั้งหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบลใด ณ วัดใด ให้รายงานเสนอขอรับอนุมัติจากคณะกรรมการ อ.ป.จ. เมื่อได้รับอนุมัติให้แต่งตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้นและเปิดดำเนินการอบรมครั้งแรก และให้หน่วยอบรมนั้นรายงานโดยลำดับจนถึงคณะกรรมการ อ.ป.จ.

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลใด มีอาณาเขตกว้างหรือมีประชาชนเป็นจำนวนมาก เพื่อสะดวกแก่ประชาชน จะจัดให้มีการอบรมเพิ่มขึ้น ณ วัดใดวัดหนึ่ง หรือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งในเขตตำบลนั้นตามที่คณะกรรมการ อ.ป.ต. เห็นสมควรก็ได้

ถ้าตำบลใดที่ไม่มีวัดตั้งอยู่เมื่อกำนัน ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วน ตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลนั้นร้องขอต่อหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบลใด ในคณะกรรมการ อ.ป.ต. จะจัดให้มีการอบรมเพิ่มขึ้น ณ ตำบลนั้น ก็ได้

ในกรณีที่คณะกรรมการ อ.ป.ต. เห็นสมควรย้ายหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจาก วัดหนึ่ง ไปอีกวัดหนึ่งในตำบลเดียวกัน ให้รายงานเสนอผ่านคณะกรรมการ อ.ป.อ. จึงถึง คณะกรรมการ อ.ป.จ. เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ อ.ป.จ.แล้ว จึงให้ย้ายได้ และให้ คณะกรรมการ อ.ป.จ.รายงานโดยลำดับจนถึงคณะกรรมการ อ.ป.ก.

ในกรณีที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลล้มเลิกตามมติมหาเถรสมาคม บรรดา ทรัพย์สินของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้น ย่อมตกเป็นสมบัติของวัดที่หน่วยอบรม ประชาชนนั้นตั้งอยู่

ข้อ ๑๖ เงินพัสดุของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล อาจได้รับจากผู้ศรัทธาบริจาค

การดูแลรักษา และการจัดการเงินและพัสดุของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ให้ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติที่จะได้กำหนดขึ้น

ข้อ ๑๗ ในตำบลใดที่ยังไม่ได้ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้ดำเนินการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตามระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้นไป และยังไม่สามารถจะจัดตั้งภายในกำหนดดังกล่าวนี้ ให้คณะกรรมการ อ.ป.อ. รายงานโดยลำดับจนถึงคณะกรรมการ อ.ป.ก.

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบ

ระเบียบมหาเถรสมาคม

ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖

๑. หลักการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแห่งราชอาณาจักรซึ่งมีวัดอยู่

๒. เหตุผล

นับแต่โบราณกาลมา วัดวาอาราม นอกจากเป็นบุญสถานและเป็นสำนักอยู่ประจำของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นศูนย์ของประชาชนในถิ่นนั้น กับทั้งเป็นสถานดำเนินการอบรมแนะนำสั่งสอนและสงเคราะห์ประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในภายหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งตามกำลังและความสามารถ

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕ บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่เป็นธุระในการให้การศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

ฉะนั้น จึงสมควรตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทำหน้าที่อบรมและปฏิบัติการเพื่อประโยชน์แก่ ประชาชนในตำบลนั้นๆ โดยกำหนดวิธีการจัดตั้งพร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์

แนวการอบรมตลอดถึงการติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือจากฝ่ายบ้านเมืองตามวัตถุประสงค์ของหน่วยอบรม โดยมีคณะกรรมการหน่วยอบรมดำเนินการในความควบคุมของคณะกรรมการอำนวยการและผู้อำนวยการตามลำดับขั้น ทั้งนี้เพื่อให้อบรมประชาชนแต่ละตำบลสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จประโยชน์ตามหลักการโดยประชาชน เพื่อประชาชน ตลอดถึงสำเร็จประโยชน์แก่ฝ่ายราชอาณาจักรเป็นส่วนรวมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น .